

laikā ēnu ekonomikas daļa veidojusi apmēram 10% no Latvijas kopējās ekonomikas.

Ilze Jermacāne referātā “Latvieši Strādnieku un zemnieku Sarkanajā armijā (1941–1945): izpētes gaita, rezultāti un iespējas” pievērsās latviešiem Sarkanarmijā, kurā kara laikā dienējis ap 100 000 personu. Jānonākot pie skaidrības, kāda esot viņu vieta Latvijas vēsturē. Referente arī ieteica uz latviešiem Sarkanarmijā skatīties komparatīvā aspektā, tos salīdzinot ar latviešiem vācu militārajos formējumos. Kopēju aspektu netrūkstot.

Par atmiņu un mutvārdu avotu izmantošanas problēmu Latvijas PSR ikdienas dzīves pētījumos referēja Juris Pavlovičs. Problēma esot, ka Latvijas PSR iedzīvotāji nevarot atbildēt uz jautājumu, “kas es esmu”. Cilvēki varot nosaukt faktus, bet ne vairāk. Tas nepalīdzot, jo nevarot noteikt cilvēka vietu sadales sistēmas sabiedrībā un padomju dzīves trijās hierarhijās.

Par ne tik senu vēsturi referēja Ilga Kreituse (“Latvijas politisko partiju veidošanās modeļi pēc valsts neatkarības atjaunošanas”). Referente partiju veidošanās attīstībā no 1989. līdz 1991. gadam saskatīja četrus modeļus: 1. Partijas radās, savā veidā nostājoties pretī Tautas frontei (Latvijas atdzimšanas partija, Latvijas nacionālā neatkarības kustība); 2. Partijas izauga no interešu grupām (Zaļā partija); 3. Partijas veidojās, izmantojot vēsturisko atmiņu (Demokrātiskā centra partija); 4. Partijas radās, atjaunojot jau agrāk eksistējušas partijas (Latvijas Zemnieku savienība). No Latvijā atjaunotajām partijām vienīgi Latviešu sociāldemokrātu un strādnieku partija savu darbību nebija pārtraukusi (tā darbojās Zviedrijā).

Darbu sekcijā noslēdza Juris Prikulis (kopā ar Bonifāciju Daukštu sagatavots referāts “Baltijas tautsaimniecības vēstures pētnieku ieguldījums PSRS radīto zaudējumu izvērtēšanā: rezultāti un perspektīvas”). Referents norādīja uz slepenām un līdz šim neizmantotām PSRS iedzīvotāju statistikām no 1950. gada un aicināja dažādo valstu pētniekus vienoties par kritērijiem, ar kādiem visi kopīgi un vienveidīgi vislabāk varētu aprēķināt PSRS viņu valstīm nodarītos zaudējumus.

*Kārlis Kangeris*

## LATVIJAS VĒSTURNIEKU I KONGRESS, 4. SEKCIJA “LATVIJAS SOCIĀLĀ UN KULTŪRAS VĒSTURE 20. GADSIMTĀ”

Sociālās un kultūras vēstures sekcijā (vad. Dr. hist. Vīta Zelče un Dr. hist. Ineta Lipša) noklausījāmie 13 referātus un 10 tā sauktās plakātu prezentācijas jeb stenda referātus. Ziņojumos un prezentācijās tika analizēti sociālo grupu un ikdienas prakšu, mutvārdu, kultūras un ideoloģijas, kā arī sociālajai atmiņai piederīgā problemātika, ietverot arī metodoloģijas un teorijas jautājumus.

Pētīto sociālo grupu vidū bija skolotāji 1939.–1959. gadā, tika prezentēta Latvijas Universitātes starpkaru perioda studentu prosopogrāfiskā sociālās

grupas analīze, kā arī Atmosdas laika līderu kolektīvā biogrāfija. Ikdienas prakšu vēsture tika ieskicēta referātos, kas bija veltīti sabiedrības reliģiozitātes līmeņa noteikšanas kritēriju iezīmēšanai Vidzemē un Kurzemē jaunajos laikos, kā arī ikdienas dzīvei laukos Vidzemē un Kurzemē 1906. – soda ekspedīciju – gadā. Tika prezentēta mutvārdu kā citādās vēstures izpētes metodoloģiskā savdabība, analizētas izpētes problēmas un iegūtie rezultāti, apzinot kultūras vērtības Latvijā Otrā pasaules kara laikā, kā arī vērtēti materiālās kultūras mantojuma izpētes aspekti atjaunotās Latvijas historiogrāfijā. Ideoloģijai, kā arī sociālajai atmiņai piederīgā problemātika tika analizēta ziņojumos par kolaboracionismu latviešu kultūrā laikā no 1940. līdz 1990. gadam, par padomju laika sociālajām reprezentācijām latviešu pēcpadomju biogrāfiskajā diskursā (kā avotu izmantojot 50 autoru atmiņu grāmatas), par to, kā t.s. skaidrojošā elite (politiķi, publicisti, garīdznieki, profesori u.c.) ietekmēja politiskās atmiņas funkcionēšanu 10. un 11. Saimes priekšvēlēšanu laikā. Tika iezīmētas seksualitātes vēstures, vizuālās vēstures, propagandas pētniecības problemātika, iespējas un perspektīvas Latvijas vēsturē.

Secijas dalībnieku un kongresa klausītāju interesi saistīja arī plakātu prezentācijas, kuru uzmanības centrā bija sociālās atmiņas studiju rezultāti, kas liecina par to, kā sabiedrība šobrīd un pēdējās desmitgadēs lieto/lietojusi vēsturi. Tas paveikts, analizējot komunikāciju par 20. gadsimta vēsturi latviešu ģimenēs Latgalē, staļinisko deportāciju pieminēšanu Latvijā no 1987. līdz 2010. gadam, noskaidrojot, kā konstruēta vēsture 20. gadsimta otrās puses latviešu literatūrā un kā veidojusies/tiek veidota holokausta sociālā atmiņa. Mediju vēsturi bagātinājuši pētījumi par sievietēm režisorēm Latvijas kino, sievietēm žurnālistēm 20. gadsimta otrās puses Latvijas presē. Tika prezentēta latviešu baptistu draudžu 19. gadsimta otrās puses pieredze, 20. gadsimta 30. gadu sākuma ekonomiskās krīzes ietekme uz nacionālo minoritāšu izglītību Latvijā, balstoties uz Krievu Universitātes Zinātņu institūta piemēru.

Varam secināt, ka pētījumi sociālajā vēsturē notiek dažādās institūcijās – LU Vēstures un filozofijas fakultātē un Latvijas vēstures institūtā, LU Sociālo zinātņu fakultātē un Filozofijas un socioloģijas institūtā, Latvijas Mākslas akadēmijā, Daugavpils Universitātē, Latvijas Jūras akadēmijā, Rīgas Stradiņa universitātē, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā. Sekcijā nolasīto referātu kopsavilkumi interesentiem ir pieejami kongresa mājaslapā – [www.demoshistoria.lv](http://www.demoshistoria.lv).

Intensīvā sekcijas darba programma liecināja, ka esam liecinieki tam, ka sevi pieteikusi Latvijā dzimstošā vēstures nozare, proti, sociālā vēsture. Tās darbā plaši bija pārstāvēta pētnieku jaunā paaudze, kas sociālās vēstures izpētei Latvijā zīmē daudzsološu perspektīvu.

*Ineta Lipša*